

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО ПРАВОСУДДЯ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Луняченко І. В.

*аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Сучасний етап розвитку правових систем у більшості розвинених країн світу характеризується активним впровадженням систем дистанційного правосуддя, що відображає реалізацію концепції e-justice/e-court (електронна юстиція – цифрова юстиція; електронний суд – цифровий суд).

Дистанційне або електронне правосуддя надає органам судової влади можливість переходу до використання комунікаційних систем і засобів зв'язку. Це, у свою чергу, є частиною загальної концепції цифровізації державного апарату та розгляду діяльності держави як специфічної форми публічних послуг, що надаються громадянам.

Основні елементи технологій e-justice/e-court, які застосовуються у зарубіжних країнах, включають: ведення електронних справ у рамках діяльності судових органів; автоматизацію судових процесів; надання можливості подання заяв до судових органів шляхом заповнення електронної форми; розгляд та вирішення судових справ дистанційно, за якого учасники процесу можуть фізично перебувати в різних місцях; забезпечення вільного доступу до судових рішень і до діяльності судів через електронні технології [1; 2].

Судова система Сполучених Штатів Америки (далі – США) уже понад 20 років активно використовує технології e-justice/e-court. До ключових елементів системи e-justice / e-court у США належать: можливість подання заяв до судів в електронній формі (наразі всі суди США оснащені можливістю прийому електронних документів); отримання інформації про хід розгляду та рух справи в електронному вигляді; забезпечення вільного доступу до судової практики конкретного суду через електронні ресурси. Окрім цього, у США активно застосовується технологія відеозв'язку для розгляду та вирішення справ [3, с. 94].

У Канаді розвиток дистанційного правосуддя має специфічний характер, що зумовлений імперативними вимогами до подання документів у суд виключно в електронній формі. Так, на сьогодні всі суди Канади оснащені технологіями, які забезпечують можливість подання документів в електронному вигляді. При цьому для апеляційних судів та Верховного

Суду Канади дотримання електронної форми є обов'язковою умовою. Передача даних здійснюється за допомогою платформи Lexis-Nexis Canada [4, с. 55].

Із 2000 р., у Сінгапурі функціонує інноваційна система подання судових документів в електронній формі через Інтернет, що значно підвищила ефективність судочинства. Ця система дозволяє подавати документи, створювати електронні справи та здійснювати пошук відкритої інформації про справи, які перебувають на розгляді, використовуючи будь-який пристрій із доступом до мережі.

Цифровізація судочинства в Німеччині характеризується стрімким розвитком, що закріплено в національному законодавстві. Пандемія COVID-19 стала каталізатором цього процесу, стимулюючи впровадження онлайн-засідань, забезпечення доступу до судових рішень через судові портали та використання електронної системи управління справами, а також створення інших цифрових інструментів для оптимізації судових процедур. Відповідно до чинних норм у конкретних федеральних землях, законодавство Німеччини дозволяє проводити судові розгляди з використанням мережі Інтернет, а також отримувати додаткову інформацію через веб-сайти відповідних судів [5; 6].

Розвиток електронного правосуддя в Європі характеризується специфічними особливостями, які відрізняються залежно від країни. Європейський Союз окреслив свою позицію щодо цього процесу на порталі електронного правосуддя. Відповідно до концепції, представленій на порталі, електронне правосуддя спрямоване на застосування інформаційних технологій для розширення доступу громадян до судової системи, спрощення процедур, а також підвищення ефективності вирішення спорів і винесення судових рішень [5, с. 30].

У сучасних умовах, розвиток законодавства багатьох держав, спрямований на інтеграцію інформаційних технологій у судочинство та встановлення зв'язку між судовими установами та учасниками судових процесів через сучасні телекомунікаційні канали, зокрема Інтернет. Це може включати подання позовів в електронній формі та передачу судових документів сторонам у цифровому форматі. У деяких країнах використання Інтернету як засобу комунікації в судовому процесі дозволено для майже всіх типів цивільного судочинства. Водночас у інших державах застосування таких технологій обмежується лише певними категоріями справ [3; 4].

Розвиток електронного правосуддя у Фінляндії дещо відстає від інших країн. Можливості ініціювання судових розглядів через Інтернет є досить обмеженими, наприклад, у разі подання заяв на юридичну допомогу, призначення адвокатів, відшкодування державних мит і витрат тощо.

У Фінляндії відсутні судові розгляди, які проводяться виключно через Інтернет.

У Бельгії електронне судочинство розвивається ще повільніше. Можливість проведення судових розглядів через Інтернет регулюється так званими «законами Фенікса», які почали ухвалюватися з 2006 року [1, с. 5]. Ці закони названі на честь однойменного проєкту, спрямованого на забезпечення комп'ютерного доступу до всіх судів країни та впровадження електронного судового процесу.

Попри те, що закони запровадили можливість електронної форми розгляду справ, у Бельгії досі переважає паперове судочинство. Водночас у секретаріатах судів були впроваджені інформаційні системи для обробки справ в електронному форматі.

Наразі розглядається питання щодо подання процесуальних документів і доказів в електронному форматі до судових секретаріатів. Так, «Стаття 32 ter Судового кодексу Бельгії дозволяє надсилати повідомлення, сповіщення та заяви до судів, прокуратури, судових виконавців, адвокатів і нотаріусів за допомогою судової ІТ-системи. Окрім цього, було створено систему електронних скриньок (e-Box) для сповіщень і подання заяв, а також систему електронного зберігання (e-Deposit) для представлення документів і доказів у цивільних та кримінальних справах. Однак ці можливості доступні лише в судах, зазначених у наказі Міністерства юстиції Бельгії» [3, с. 66].

Отже, наведені факти свідчать про те, що більшість розвинених країн світу впроваджують технології e-justice / e-court. Лідерами в цій галузі є США та Сінгапур, де зазначені технології застосовуються вже тривалий час. Завдяки накопиченій практиці використання систем електронного правосуддя в цих країнах вдалося усунути основні технічні недоліки та забезпечити їхню ефективну інтеграцію у судову систему.

Література:

1. Атаманова Н. В., Смирнов М. Д. Діджиталізація державно-правової сфери в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. 1. С. 3–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/392233>.
2. Трушкевич В. В. Особливості транскодонних приватно-правових відносин у кіберпросторі. *Актуальні дослідження правової та історичної науки*. 2022. 43. С. 53–56.
3. Туровець Ю., Похиленко І., Россіхіна Г. Гусейнов, І., Булгакова, О. Цифровізація адміністративних послуг у різних сферах діяльності. *Revista Amazonia Investiga*. 2022. 11(60). С. 90–101. DOI: <https://doi.org/10.34069/ai/2022.60.12.9>.

4. Гедіков В. Загальний аналіз нормативно-правових актів у сфері цифровізації в Україні. *Юридичний вісник*. 2024. 3. С. 54–61. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2024.7>.

5. Крестовська Н. М. Актуальні грані теорії держави і права. *Проблеми публічного та приватного права*. 2020, С. 6–37. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-237-4-1>.

6. Головка, О. М., Дубинець, А. С. Роль цифровізації державних послуг у правовідносинах з іноземним елементом. *Інформація і право*. 2020. 2(33). С. 170–176. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.2\(33\).208111](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2020.2(33).208111).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-16>

ВИДИ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Луцу С. С.

*здобувач ступеня доктора філософії
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Матеріальна відповідальність є одним із видів юридичної відповідальності, до яких може бути притягнуто державного службовця. Ця теза знаходить своє підтвердження як в теорії службового права, так і законодавстві про державну службу, зокрема положення, присвячені матеріальній відповідальності державних службовців містяться в ст.ст. 80–82 глави 3 розділу VIII Закону України «Про державну службу» (далі – Закон) [1].

Тривалий час матеріальна відповідальність державних службовців залишалась не тільки нормативно неврегульованим на рівні профільного закону видом юридичної відповідальності, а й не недооціненим в правозастосовній практиці, у зв'язку з чим цей вид юридичної відповідальності майже не застосовувався до державних службовців. Хоча, очевидною особливістю матеріальної відповідальності є можливість притягнення до неї державних службовців незалежно від притягнення до інших видів юридичної відповідальності, зокрема дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної, а також можливість компенсування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної фізичним та юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державного